

SUOMEN KIRJASTOSEURA
FINLANDS BIBLIOTEKSFÖRENING
FINNISH LIBRARY ASSOCIATION

15.10.2014

Opetushallitus
Hakaniemenranta 6
00531 HELSINKI

LAUSUNTO PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEISTA

Suomen yleisten kirjastojen näkökulma on saatava esiin perusopetuksen opetussuunnitelmia laadittaessa. Opetushallitus ei ole pyytänyt Suomen kirjastoseuralta lausuntoa, mutta Suomen kirjastoseura pyytää, että lausunto otetaan huomioon seuraavista syistä:

1. Kunnissa kirjastot ja koulut tekevät jo nyt käytännössä merkittävää yhteistyötä oppilaiden monilukutaidon ja tiedonhankinta- ja hallintataitojen kehittäjinä, vaikka sitä ei ole huomioitu virallisissa opetussuunnitelmissa. On erittäin tärkeää, että kirjasto näkyy valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa, sillä siten kirjastojen ja koulujen yhteistyö tulee näkyväksi myös paikallisissa opetussuunnitelmissa. Koulujen ja kirjastojen yhteiskunnalliset ja sivistykselliset tavoitteet ovat samat.
2. Etenkin monialaiset oppimiskokonaisuudet vaativat tiedonhankinnalta ja kriittiseltä lukutaidolta paljon, siksi perinteinen muusta opetuksesta irrallaan annettava kirjastonkäytön tai tiedonhaun opetus ei riitä, vaan se on integroitava laajempaan oppirajat ylittävään monilukutaidon opetukseen.
3. Koulut ovat jo pitkään laajentaneet oppimisympäristöjään ja hyödyntäneet kirjastohenkilökunnan ammattitaitoa sekä kirjastojen kokoelmia ja tiloja myös muissa oppiaineissa kuin vain äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa.
4. Opetussuunnitelmaluonnoksessa mainitaan tunteiden merkitys oppimisprosessissa, siksi kirjastosta saatavat elämykselliset luku- ja muut kokemukset tiedollisten taitojen ohella ovat tärkeitä.
5. Kirjastoja ei ole taloudellisistakaan syistä varaa jättää opetussuunnitelmien ulkopuolelle. Kuntatalouden tiukentuessa sekä koulujen että kirjastojen resurssit etenkin mediakasvatuksessa ja TVT-taitojen opetuksessa kannattaa yhdistää. Paikallisen opetussuunnitelman laadinnassa tälläkin on suuri merkitys.
6. Yleisillä kirjastoilla on jo vuosikausien ajan ollut keskeinen rooli kansalaisten tieto- ja viestintäteknologisten (TVT) taitojen opettajana.

Kirjastot noudattavat mm. näitä suosituksia monilukutaidon kehittämisessä:
Mediakasvatus yleisissä kirjastoissa: suosituksia ja suuntaviivoja ja esite
Maailmanlaajuisen kirjastoalan järjestön IFLAn suositukset IFLA Media and Information
 Literacy Recommendations

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: luvut 1-12

On erinomainen asia, että kirjasto huomioidaan oppimisympäristönä: ”*Tilat välineet ja materiaalit sekä kirjasto palvelut pyritään saamaan oppilaan käyttöön niin, että ne antavat mahdollisuuden myös itsenäiseen opiskeluun.*” s. 23. Paikallisen opetussuunnitelman laadinnassa olisikin otettava huomioon myös koulujen ja kirjastojen väliset yhteistyösuunnitelmat aivan kuten muutkin kunnassa tehdyt opetussuunnitelmaa täydentävät suunnitelmat ja ohjelmat s. 5 ja 7.

Nyt kirjastot rinnastetaan lähinnä iltapäiväkerhotoimintaan, vaikka koulut voivat hyödyntää huomattavasti nykyistä paremmin kirjastojen aineistoja ja henkilökunnan mediakasvatuksellisia taitoja. Kirjastojen henkilökunta on yleensä vähintään samalla tasolla kuin opettajat nykykirjallisuuden tiedoissa sekä tieto- ja viestintäteknologian taidoissa.

”*Koulun kasvatus- ja opetustyön tukemiseksi voidaan järjestää koulukirjastotoimintaa.*” s. 35 Suurimmassa osassa kuntia kunnan yleinen kirjasto palvelee myös kouluja, sillä hyvin harvalla kunnalla on varaa ylläpitää kunnollisia koulukirjastoja – taso vaihtelee huomattavasti kunnasta riippuen. Yleiset kirjastot paikkaavat koulukirjastojen puutteita systemaattisella ja opetukseen liittyvällä yhteistyöllä koulujen kanssa. Resursseja ei kannata hajottaa, jos ne voidaan käyttää tehokkaasti yhteisesti.

Vaikka opetussuunnitelman perusteissa tavoitteena on laaja-alainen osaaminen (luku 3.3), kirjastoa ei ole edes mainittu osaamiskokonaisuuksissa Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1), Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2), Monilukutaito (L4), Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5). Laaja-alaisen osaamiseen kuuluu paljon tavoitteita, jotka ovat sekä koululle että kirjastolle tärkeitä – itse asiassa jokaiseen laaja-alaisen osaamisen osaan voidaan yhdistää kirjasto. Opetussuunnitelman tarkoitus ja henki ei toteudu käytännössä ilman kirjastoa.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Opetus vuosiluokilla 1-2

Peruslukutaidon harjoittelu ja omaehtoisen elinikäisen lukemisharrastuksen aloitus on mahdollista tehdä elämykseksi juuri kirjastossa. Moniluku- ja TVT-taitojen opetuksessa kirjastoilla olisi paljon annettavaa jo ensimmäisillä luokilla.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Opetus vuosiluokilla 3-6

Muihin luokka-asteisiin verrattuna vuosiluokilla 3-6 kirjasto mainitaan melko monipuolisena resurssina, mutta edelleenkin moniluku- ja TVT-taitojen oppimisessa kirjastoa ei näy. ”*Oppilaita kannustetaan monipuolisille tiedon lähteille kuten suullisten, audiovisuaalisten, painettujen ja sähköisten lähteiden sekä haku- ja kirjastopalveluiden käyttöön.* s. 6. *Hyödynnetään lapsille ja nuorille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita. [...] Kannustetaan kirjaston aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön [...] s. 14.*

Tutustutaan lapsille ja nuorille suunnattuun kauno- ja tietokirjallisuuteen, elokuvaan ja mediateksteihin sekä kirjastoon niitä tarjoavana resurssina.” s. 41.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Opetus vuosiluokilla 7-9

Opetussuunnitelmassa mainitaan ansiokkaasti usein tiedonhaku ja tiedonhallinta eri oppiaineiden yhteydessä. TVT-taitojen osaamisessa mainitaan verkon hakukoneet, mutta kirjastojen testattuihin ja luotettaviin tiedonhakupalveluihin (ml. verkkokirjastot, kirjastojen luomat ja ylläpitämät tietokannat) ei viitata.

Oppilaita ”kannustetaan aktiiviseen ja monipuoliseen kirjaston tarjonnan hyödyntämiseen” äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa, mutta ei muissa oppiaineissa. Omien aineistojensa lisäksi kirjastot voivat tarjota kaikissa oppiaineissa sisältöjä myös toisista kirjastoista ja muista luotettavista tiedonlähteistä.

Etenkin peruskoulun viimeisillä luokilla olisi erityisen tärkeää, että viimeistään silloin oppilaat oppisivat hyödyntämään kirjastojen monipuolisia tiedollisia ja elämyksellisiä sisältöjä ja palveluja – ei pelkästään opiskelua ja tiedonhakua varten, vaan myös hyvää elämää varten.

Lausunnon keskeisin sisältö

Opetussuunnitelmaluonnoksesta heijastuu valitettavan suppea käsitys nykyajan kirjastoista ja niiden palveluista kouluille. Kaikilla luokkatasoilla kirjasto näkyy selkeästi vain äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa, mutta laajemman monilukutaidon, tiedonhaun ja -hallinnan ja TVT-taitojen opetukseen ja oppimiseen kirjastoa ei yhdistetä mitenkään. Kirjastoilla on kuitenkin käytössään monipuolisia ja ajantasaisia aineistoja sekä ammattitaitoista henkilöstöä myös sähköisten aineistojen käyttöön.

Niin valtakunnallisissa kuin paikallisissakin opetussuunnitelmissa on otettava paremmin huomioon yleisten kirjastojen tarjoamat palvelut, ammattitaitoinen henkilökunta ja ajantasainen aineisto kirjallisuuden, tiedonhaku- ja hallintataitojen sekä tieto- ja viestintäteknologisten taitojen (TVT) opetuksessa.

JUKKA RELANDER
Jukka Relander
Puheenjohtaja

Kristiina Kontiainen
Toimistopäällikkö